

HVA ER ET «APOSTOLISK» SKRIFT?

Et à propos til Tomas-evangeliet og Jakobs brev

Av Kåre Svebak

I den gamle kirke ble det reist innvendinger mot enkelte skrifers apostolisitet. De ble kalt *antilegomena* – omdiskuterte skrift. De fikk ikke benevnelsen fordi de ble avvist, men fordi man *ønsket sikker dokumentasjon*. Med samme motivering tok Luther og reformatorene stilling til spørsmålet.

Lik kristne i den gamle kirke, må også vi forholde oss til den kjensgjerning at apostelembetets kirkegrunnleggende oppgave sluttet med apostlenes død. Dette forhold blir indirekte bekreftet ved apokryfe skrifter fra første halvdel av det andre århundre.

Tomas-evangeliet

Senere har andre stilt det hypotetiske spørsmål: *Hva om et hittil ukjent profetskrift, evangelium eller apostelbrev ble funnet?* Spørsmålet ble for alvor aktuelt i 1945, da man i Egypt fant det apokryfe (gnostiske) Tomas-evangeliet (førsteutg 1956). Tomas-evangeliet inneholder 114 Jesus-utsagn (visdomsord, metaforer og aforismer), men tilfeldig ordnet og uten opplysninger om den meningssammenheng de står i.

Jesus-bildet

Jesus er fremstilt som et tidløst vesen i klar motsetning til bibelsk skapertro og syndefallsrealisme. Utelukket er det bibelske evangelium om gudmennesket Jesus og frelsen i hans lidelse, død og legemlige oppstandelse.

Budskapet

Budskapet handler om menneskets vei til sin egen guddommelighet ved hjelp av kunnskap (gnosis) og selvinnsettelse. Tomas-evangeliets Jesus representerer tankegangen i gnostiske læresystemer, og passer inn i nygnostisk religionsblanding av typen New Age.

Kirkens troverdighet og begrunnelse – apostlenes læreoverlevering

De fleste tar det er kristendom det som foregår i kirker og bedehus, bare «Gud og Jesus» blir forkynt. Og dersom «seremoniene» og «aktivitetene» gir gode opplevelser, er de fornøyd med det. Tomas-evangeliet ble en vekker for noen.

Læreoverleveringen fra kirkens begynnelse gjelder kirkens troverdighet og begrunnelse. Bli apostelordets lære fra Bibelens Herre virkelig formidlet her hos oss? Hvordan kan vi vite det?

La oss begynne med en utbredt påstand: Bibelen er ikke uten videre Guds ord, men *inneholder* Guds ord. Til støtte for denne påstand anfører man gjerne et Luther-ord om "det som lærer Kristus" (*was Christum treibt*). Anførselen beror på en seiglivet misforståelse av Luthers ord i fortalen til Jakobs brev (1522). Kortslutningen følger lærmest av seg selv blant leg og lærd: Er Kristus Bibelens sentrum (premiss), står vi fritt til å anvende kjærlighetsbudet og bibelordene på andre måter enn i aposteltiden (konklusjon).

Kortslutningen har kirkeødeleggende kraft: Man gjør skaperverkets mellommann til motstander av Skaperens orden og vilje. Man gjør Bibelens Herre til motstander av sin egen utleggelse av «Skriftene», gitt videre til kirken i og med apostelordets lære fra ham. Kort sagt: Man lar bibelkritikkens frihets-evangelium innhulle samtidens yndlingssynder i kjærlighetens kappe under skinn av kristendom. Man finner det hensiktsmessig slik, av hensyn til de interesser man vil kontrollere.

Denne misbruk av Luther-ordet opphever forpliktelse på Guds bud og ordninger for skapelse og kirke, og den gjør evangeliet om synderens rettferdiggjørelse ved tro til syndenes tillatelse (antinomisme). La oss se nærmere på Luther-ordet, hva saken gjelder.

Er Jakobs brev et apostolisk skrift?

Lik diskusjonen i oldkirken, overløt heller ikke Luther spørsmålet om skriftets apostolisitet til synsing, men *begrunnet konklusjonen ved hjelp av gitte kriterier*. Derfor kunne han gi uttrykk for usikkerhet, til eksempel om Åpenbaringsbokens plass i kirkens kànon.

Fortalen til Jakobs brev berømmer brevet fordi det *"ikke fremsetter noen menneskelære, men forkynner Guds lov hardt"*. En innvending var manglende dokumentasjon, som også var innvendingen fra enkelte hold i oldkirken. I tillegg anfører han sine to innvendinger: (1) Brevet motsier Paulus og andre bibelske skrifter, og (2) det fremholder ikke Kristus, som er "en rett apostels embete".

Person og lære

Rette apostler lærer rett, ifølge Jesu ord: *"Dere skal vitne om meg"* (Joh 15:27).

"Og deri stemmer alle rettskafne hellige bøker overens, at de alle sammen preker og forkynner Kristus. Det er også den rette prøvestein å kritisere alle bøker etter, når man ser om de forkynner Kristus eller ikke, ettersom hele Skriften viser Kristus (Rom 3:21). Paulus vil ikke vite av noe annet enn Kristus (1 Kor 2:2). Det som ikke lærer Kristus, er enda ikke apostolisk, om så Peter og Paulus lærer det. Omvendt: Det som forkynner Kristus, det er apostolisk, om så Judas, Hannas, Pilatus og Herodes gjordet det".

I likhet med den gamle kirke, skiller heller ikke Luther mellom person og lære, men betrakter "hele Skriften" som verbalinspirert. Luthers illustrasjon gjelder et hypotetisk tilfelle på linje med Pauli eksempel: i **Gal 3:8** – *om en engel fra himmelen forkynner et annet evangelium enn det vi har forkynt for dere*. - Rette apostler kan ikke lyve eller ta feil i læren. Hverken engelen Gabriel eller Herrens apostler har forkynt oss løgner.

Rangering i det enkelte skrift

Luther rangerer NT's hovedbøker, men uten å operere med et skille innen NT. I sak finnes *rangeringen allerede i de enkelte skrifter*, f eks mellom Rom 1:17 og hilsningene i kap 16. Allikevel er skriftet inspirert i alle deler. Skriftene i NT er Guds ord.

Luthers drøfting av Det gamle testamentes kànon

Den svenske teologen Tom G A Hardt gjorde oppmerksom på et par forvekslinger som stadig verserer. Det sies at Luther kritiserte plasseringen av *Esters bok* i GT. Den "Esther" Luther siktet til, var den apokryfe Esther. En annen forveksling ligger til grunn for påstanden at Luther kritiserte "*Predikerens bok*" (lat Ecclesiastes), men Luthers kritikk gjaldt det apokryfe skriftet *Syraks bok* (lat Ecclesiasticus).

Det påstås at Luthers drøfting av GT's kànon munner ut i subjektive vurderinger om kànoniske versus ikke-kànoniske skrifter. Også det er feil, ifølge Hardt. Luther støttet seg til kilder fra kirkefedrene om skriftets overlevering fra de inspirerte forfatteres hånd.

Konklusjon med tre avgrensninger

- (1) Luther påstår ikke at Jakobs brev er et apostelskrift med vrang lære.
- (2) Han påstår ikke at Bibelen inneholder Guds ord, og ikke uten videre er identisk med Guds ord.
- (3) Han bruker ikke rettferdiggjørelseslæren til å utskille ut en minilære fra Skriften.

Luthers kritikk rammer alle slags lærebrygg til fremme av allianser og fellesskap "på tilstrekkelig grunnlag", eller alternativt "på hele bredden" i kirkens tradisjon. Den slags kvasiteologi "river Skriften i stykker", i strid med Paulus og hele Skriften for øvrig, sier han. Slike uhyrlighetene blir ikke mindre når man forveksler dem med en lutherdom som ikke fins.

Epost: kaare.svebak alfakrøll gmail.com